

Joanna Dubiec-Stach

Akademia im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim

Diachroniczna analiza nazw ulic w Schwerin an der Warthe/Skwierzyna

Streszczenie

Przedmiotem analizy w niniejszym artykule są zmiany w nazewnictwie ulic w Schwerin an der Warthe/Skwierzyna. Punktem wyjścia stanowi teza, że semantyka nazwy ulic wpływała na proces przekształcenia nazw. Pierwszym etapem była zatem semantyczna klasyfikacja niemieckich nazw ulic. Analiza wykazała, iż część niemieckich nazw ulic została przetłumaczona, ale większą część całkowicie zmieniono. Proces tworzenia nowego nazewnictwa ulic był jednym ze środków polonizacji tych terenów. Większość nazw ulic w Skwierzynie oczyszczono ze wszelkich niemieckich naleciałości. Nawet spośród niemieckich nazw ulic o neutralnym charakterze przetłumaczono zaledwie co drugą.

Słowa kluczowe: nazwy ulic, polonizacja, Skwierzyna, Schwerin an der Warthe

Nazwy ulic miasta liczącego ponad 700 lat musiały ulegać zmianom. Proces ten dotyczy przede wszystkim XX wieku. Na zmiany zachodzące w Skwierzynie wpływ miały systemy totalitarne, faszystowskie i komunistyczne, których celem było podporządkowanie i zorganizowanie całego podległego sobie świata. Zachodzące zmiany widoczne są w nazewnictwie, w tym także w nazwach ulic.

Celem artykułu jest przedstawienie rozwoju i zmian zachodzących w nazwach ulic w Schwerin an der Warthe/Skwierzynie i w ten sposób pokazanie, iż nazwy ulic spełniają oprócz funkcji orientacyjnej, również kulturową i historyczną. W ramach szkicu niemożliwe jest omówienie wszystkich zmian, skupiamy się zatem na przedstawieniu tych głównych. Aby przedstawić historię i kulturę zapisaną w nomenklaturze, nazwy ulic poddano klasyfikacji semantycznej, która bazuje na podziale opracowanym przez Kwirynę Handke¹. Podczas analizy zmieniono i rozszerzono ów schemat, dopasowując do specyfiki materiału. Wymogów

¹ K. Handke, *Polskie nazewnictwo miejskie*, Warszawa 1992.

nie spełniał schemat zaproponowany przez Patryka Borowiaka², ponieważ został skonstruowany na potrzeby typowych cech miasta Płowdiw. Skwierzyna stanowi, przez swoje położenie na pograniczu polsko-niemieckim i z tego wynikających zmian przynależności państwowej, specyficzny obiekt badań onomastycznych.

Pierwszy większy wykaz nazw ulic pochodzi z 26 września 1856 roku³. Podano w nim 28 nazw ulic Schwerin an der Warthe.

Tabela 1. Nazwy ulic w Schwerin an der Warthe z 26.09.1856

Nazwa z 26 września 1856 r.	Pochodzenie nazwy
Bergstraße	od typowej cechy
Brückenstraße	od budowli
Färberstraße	od zawodu
Fischerstraße	od zawodu
Frankfurter Straße	od kierunku
Friedrichstraße	od osoby
Gartenstraße	od typowej cechy
Grabenstraße	od typowej cechy
Jacobstraße	od osoby
Johannesstraße	od osoby
Kaiserstraße	od osoby
Kirchenstraße	od budowli
Krumme Straße	od typowej cecha
Luisenstraße	od osoby
Magazinstraße	od budowli
Markt	od budowli
alte Meseritzer Straße	od kierunku
neue Meseritzer Straße	od kierunku
Pfarrstraße	od budowli
Posener Straße	od kierunku
Poststraße	od budowli
Probsteistraße	od budowli
Reuterstraße	od osoby
Schulstraße	od budowli
Töpferstraße groß	od zawodu
Töpferstraße klein	od zawodu
Wasserstraße	od typowej cechy
Wilhelmstraße	od osoby

Klasyfikacja semantyczna tych nazw pozwala na dokonanie następującego podziału:

² P. Borowiak, *Płowdiw w nazwach. Historia i współczesność w toponimii zapisane*, Toruń–Poznań 2011.

³ Źródło: Archiwum Państwowe w Szczecinie. Oddział w Gorzowie Wielkopolskim, Akta miasta Skwierzyna, Sygnatura 93.

1. **Nazwy ulic kierunkowe wskazujące na relacje przestrzenną** – 4 nazwy (14%). Do tej grupy zaliczono nazwy, które wskazują na kierunek, w stosunku do miejsc poza miastem. W analizie występują cztery takie nazwy, które wskazują na inne miasto, raczej z szeroko pojętej okolicy. Przykładem jest tutaj nazwa *Frankfurterstraße*, ponieważ w późniejszych aktach nie widnieje, brak jej również na mapach starego Schwerin an der Warthe. Można się jedynie domyślać, o którą ulicę chodzi. W aktach podano, że była zamieszkała przez 42 rodziny, więc jest trzecia pod względem gęstości zaludnienia. Nazwa sygnalizuje, że prowadziła w kierunku Frankfurtu. Konkluzja jest więc taka, że chodzi o późniejszą *Landsbergerstraße* – ulicę *Gorzowską*. Na początku XX wieku nazwa ta w Skwierzynie już nie istnieje.

Nazwy ulic kierunkowe: *Frankfurterstraße*, *alte Meseritzer Straße*, *neue Meseritzer Straße*, *Posenerstraße*.

2. **Nazwy pochodzące od typowych budowli, instytucji** – 8 nazw (29%)

Jest to największa grupa semantyczna, sygnalizująca, jakie budowle i instytucje są/były ważne dla ludności, jak np. rynek (*Markt*), poczta (*Post*), most (*Brücke*). Nazwy obiektów związane z religią chrześcijańską (*Kirche* – kościół, *Pfarrer* – ksiądz, *Probstei* – plebania) występują trzy razy. Również *Schulstrasse* pochodzi od szkoły żydowskiej, która znajdowała się przy tej ulicy.

Nazwy pochodzące od typowych budowli, instytucji: *Brückenstraße*, *Markt*, *Poststraße*, *Magazinstraße*, *Schulstraße*, *Kirchenstraße*, *Pfarrstraße*, *Probsteistraße*.

3. **Nazwy pochodzące od typowych zawodów** – 4 nazwy (14%)

Nazwy tych ulic pochodzą od ważnych dla dawnej Skwierzyny zawodów. Oto egzemplifikacja: *Färberstraße* (*Färber* – farbiarz), *Fischerstraße* (*Fischer* – rybak), *Töpferstraße groß* (*Töpfer* – garncarz), *Töpferstraße klein*.

4. **Nazwy pochodzące od typowych cech danej ulicy** – 5 nazwy (18%)

Nazwy tych ulic nawiązują do terenu lub w przypadku *Krumme Straße* do kształtu ulicy. Również dzisiaj możemy z nich odczytać cechy dawnej Skwierzyny. Oto przykłady: *Bergstraße* (*Berg* – góra), *Gartenstraße* (*Garten* – ogród), *Grabenstraße* (*Graben* – rów), *Krumme Straße* (*krumm* – krzywa), *Wasserstraße* (*Wasser* – woda).

Wszystkie cztery grupy semantyczne stanowią zbiór nazw semantycznie neutralnych, nie nawiązują do narodu, historii czy polityki. Jedynie nazwy z konotacją religijną pokazują, wskazują na wyznanie danej ludności, choć w części.

5. Nazwy pochodzące od osób – 7 nazw (25%)

Przykłady: Friedrichstraße, Kaiserstraße, Luisenstraße, Wilhelmstraße, Jacobstraße, Johannesstraße, Reuterstraße.

Połowa tych nazw nawiązuje do historii Niemiec. Są to nazwy, które do dziś istnieją w wielu niemieckich miastach, przede wszystkim te pochodzące od imion królów i niemieckich rodów szlacheckich. Johannesstraße nawiązuje do religii chrześcijańskiej. Porównując je z nazwami *Kirchen*, *Pfarr* i *Probstei*, widzimy, iż 14% wszystkich nazw z tego okresu nawiązuje do religii. Pochodzenie nazw: *Jacob* i *Reuterstraße* jeszcze nie zostało ustalone. Przy ulicy *Jacobstraße* mieszkał Jacob Birkholz i tylko on, lecz czy jest to zbieg okoliczności, trudno stwierdzić. Biorąc jednak pod uwagę, iż ulica ta w późniejszych wykazach już się nie pojawia, nasuwa się hipoteza, iż pochodzi od jedyne go właściciela nieruchomości przy tej ulicy. Nazwy z tej grupy semantycznej nie są neutralne, nawiązują bowiem semantycznie do narodu niemieckiego.

Wraz z rozwojem miasta powstały nowe ulice. W latach trzydziestych XX wieku naziści próbowali wraz ze zmianą nazw ulic, wprowadzić nową świadomość historyczną. Po przejęciu władzy często zmieniali nazwy, nadając im partyjne określenia ważnych osób. W Schwerin an der Warthe również wprowadzono zmiany w nazewnictwie ulic, jednak tutaj została zmieniona tylko jedna nazwa, mianowicie *Poststraße* na *Adolf-Hitler-Strasse*. Jest to główna ulica w Skwierzynie. Najbardziej znaczące zmiany zaszły po drugiej wojnie światowej, kiedy zmieniła się przynależność państwowa. W Skwierzynie nastąpił etap polonizacji niemieckich nazw ulic.

Dane z Archiwum Państwowego w Gorzowie Wielkopolskim podają 62 nazw ulic (wg stanu na rok 1945)⁴. W tym okresie zmieniono niemieckie nazwy na polskie. Ponieważ uważamy, iż semantyka nazw ulic wpływała na proces przekształcenia nazw, poniżej prezentujemy semantyczną klasyfikację niemieckich nazw ulic.

1. Nazwy ulic kierunkowe wskazujące na relacje przestrzenną – 5 nazw (8%)

Do tej grupy zaliczono nazwy, które wskazują na kierunek, w stosunku do miejscowości poza miastem. W analizie występuje pięć takich nazw, wskazujących okoliczne miasto lub wieś.

We wszystkich przypadkach nazwa przyjęta przez Polskę była adekwatnym tłumaczeniem niemieckiej nazwy danej ulicy. Są one formalnie ekwiwalentne, ponieważ niemiecką miejscowość w nazwie niemieckiej zastępuje polski odpowiednik danej miejscowości w polskiej nazwie tej ulicy.

⁴ Archiwum państwowe w Szczecinie oddział w Gorzowie Wlkp.: Strassen u. Häuser Verzeichniss Stadt Schwerin 1944, PL-66-111/0-58.

Spis ulic w: Zatwierdzanie uchwał rad narodowych (niebudżetowe) 66/142/0/11/49.

Tabela 2. Nazwy ulic kierunkowe wskazujące na relacje przestrzenną

Nazwa niemiecka	Nazwa polska
Blesenerstr.	ul. Bledzewska
Landsbergerstr.	ul. Gorzowska
Meseritzer Feld	pol. Międzyrzeckie
Meseritzerstr.	ul. Międzyrzecka
Posenerstr.	ul. Poznańska

2. Nazwy charakteryzujące – 40 nazw (63%)

Są to nazwy, które wskazują na pewną cechę danej ulicy, pochodzą od typowych budowli, instytucji, zawodów lub atrybutów. Wśród nich występują poniższe motywacje.

2.1. Bezpośrednie tłumaczenie wyrazu (Lehnübersetzungen) – 33 nazwy (52%)

Swoim znaczeniem nawiązują do niemieckiej nazwy. Powstałe polskie nazwy odpowiadają innym polskim nazwom, ponieważ bazują na rodzimych leksemach i typowych polskich sufiksach. Dopiero analiza materiałów źródłowych pokazuje, że nawiązują do obcych nazw – tu niemieckich. *Ulicę Podgórną* i *Staromłyńską* rozszerzono jeszcze o dodatkowe atrybuty.

Tabela 3. Nazwy ulic bezpośrednio tłumaczone

Nazwa niemiecka	Nazwa polska	Nazwa niemiecka	Nazwa polska
Ackerstr.	Orna	Lindenstr.	Lipowa
Am Bahndamm	Kolejowa	Magazinstr.	Magazynowa
Am Ziegelberg	Ceglana Góra	Markt	Rynek
Bahnhofstrasse	Dworcowa	Neustr.	Nowa
Bergstr.	Podgórna	Obramühle	Staromłyńska
Brückenstr.	Mostowa	Obrastr.	Obra
Feldweg	Polna	Sandstr.	Piaskowa
Fischerstr.	Rybacka	Schlachthofstr.	Rzeźnicka
Gartenstr.	Ogrodowa	Schulstr.	Szkolna
Grabenstr.	Grobla	Seminarstr.	Seminaryjna
Grosse Töpferstr.	Garncarska	Stadtpark	Parkowa
Grüner Weg	Zielona	Stadtparksiedlung	os. Parkowe
Hafenstr.	Portowa	Steinweg	Kamienna
Kirchenstr.	Kościelna – Drzymały	Theaterweg	Teatralna
Kleiner Mühlenweg	Młyńska	Wasserstr.	Wodna
Kleine Töpferstr.	Mała Garncarska	Wiesenstr.	Łąkowa
Krummestr.	Krzywa		

2.2. Semantyczna parafraza – tłumaczenie z luźnym powiązaniem – 2 nazwy (3%)

Tworząc te nazwy kierowano się tym samym motywem: zawodu (Färber – Rybaków) lub religijnym (Probstei – Bernadynów).

Tabela 4. Nazwy ulic z semantyczną parafrazą

Nazwa niemiecka	Nazwa polska
Färberstr. Propsteistr.	Rybaków Bernadynów

2.3. Zmiana na całkiem nowe określenia – 5 nazw (8%)

Nastąpiła całkowita zmiana niemieckiej nazwy, i tak ulica *Kasztanowa* i *Średnia* odnoszą się do cechy danej ulicy, *Za Wartą* do jej lokalizacji, ulice *Grodzka* i *W. Jagiełły* nie odnoszą się do fizycznych cech. Zaznaczyć należy, iż nazwa ulicy *W. Jagiełły* nawiązuje do historii miasta Skwierzyny⁵.

Tabela 5. Nazwy ulic zmienionych na nowe określenia

Nazwa niemiecka	Nazwa polska
Am Pasternack An dem Katzbach Heidestr. Pfarrstr. Stadtforst	Kozia Kasztanowa Średnia Wł. Jagiełły Za Wartą

3. Nazwy pochodzące od nazw osób – 11 nazw (17%)

3.1. Formalny ekwiwalent – 2 nazwy (5%)

Tabela 6. Nazwy ulic pochodzące od nazw osób z formalną ekwiwalentą

Nazwa niemiecka	Nazwa polska
Johannesstr. Jacobstr.	Św. Jana Jakuba

Nazwy niemieckie i nazwy polskie pokrywają się. Zmieniono jedynie niemieckie imię na polski odpowiednik.

3.2. Substytut przez nazwę pochodzącą od innej osoby – 6 nazw (9%)

Są to osoby znane, Wilson jako prezydent Stanów Zjednoczonych był krytykiem niemieckich rządów. Najważniejszą i zarówno polityczną nazwą *Adolf-Hitler-Str.* zmieniono na inną o równie politycznym charakterze, nie powracając do starej *Poststr.* ‘Pocztowa’. W aktach brak informacji, kiedy *Danielstraße*⁶ została zmieniona na *Mickiewicza*, wynika to jedynie z planów miasta.

⁵ W roku 1406 król Władysław Jagiełło wznowił prawa miejskie.

⁶ Daniel od Hermann Adalbert Daniel ‘teolog i pisarz’ – ulica przy szkole.

Tabela 7. Nazwy ulic pochodzące od nazw osób - substytut przez nazwę pochodzącą od innej osoby

Nazwa niemiecka	Nazwa polska
Adolf-Hitler-Str.	Marszałka Stalina
Kaiserstr.	Napoleona
Lönsstr. (poeta, dziennikarz)	Kopernika
Luisenstr.	Dąbrowskiego
Reuterstr.	Wilsona
Danielstrasse	Mickiewicza

3.3. Substytucja przez inną nową nazwę, która pochodzi od budynku głównego ulicy – 2 nazwy (5%)

Tabela 8. Nazwy ulic pochodzące od nazw osób - substytut przez inną nową nazwę

Nazwa niemiecka	Nazwa polska
Johanniterstr.	Szpitalna
Wilhelmstr.	Ratuszowa

3.4. Błędne tłumaczenie – 1 nazwa (2%)

Friedrichstr. – Spokojna

Friedrich mógł nasunąć błędną interpretację, że pochodzi od *Frieden* – pokój lub od *friedlich* – pokojowo, spokojnie.

4. Nazwy ulic, które były również osiedlami – 5 nazw (8%)

Mamy tu zarówno dokładne tłumaczenia (np. Neuschwerin – Nowa Skwierzynka), nowe nazwy (Frontkämpfersiedlung - os. Przedmiejskie), jak i adaptację fonetyczną (Kiewitz – Kiwice).

Tabela 9.: Nazwy ulic, które były również osiedlami

Nazwa niemiecka	Nazwa polska
Frontkämpfersiedlung	os. Przedmiejskie
JM Dünenbusch	Kolonia Skwierzyńska
Kiewitz	Kiwice
Krebse und Fuchsberg	Rakowa
Neuschwerin	Nowa Skwierzynka

5. Pozostałe nazwy – dwie ulice, które odnoszą się do wydarzenia historycznego – 2 nazwy (5%).

Jedna otrzymała nową nazwę, lecz druga została błędnie dosłownie przetłumaczona: Tannenberg to Grunwald, a nie Tanne – świerk.

Tabela 10. nazwy ulice, które odnoszą się do wydarzenia historycznego

Nazwa niemiecka	Nazwa polska
Tannenbergplatz	plac Kościuszki
Tannenbergstr.	ul. Świerkowa

Jak pokazano, zmiany nazw ulic nie uniknęły błędów. W latach powojennych wielokrotnie ewoluowały. Artykuł ukazuje najważniejsze zmiany, które obrazują również wpływ polityczny na zjawiska onomastyczne. Już w marcu Miejska Rada Narodowa przemianowała pewne nazwy ulic w Skwierzynie, z których nie wszystkie zostały zatwierdzone przez Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w kwietniu 1946⁷. Pisownia użyta w poniższej tabelce odpowiada oryginalnej pisowni znajdującej się w aktach z Archiwum Państwowego.

Tabela 11. Wykaz nazw ulic zmienionych w 1946 r.

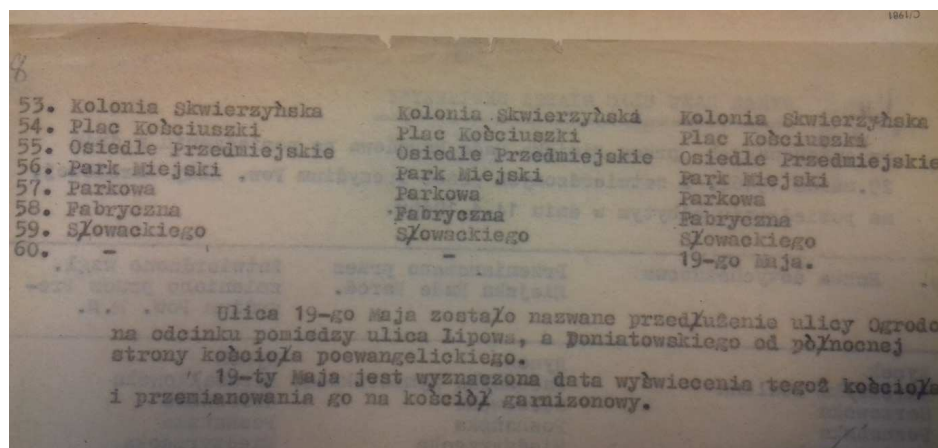
Nazwa niemiecka	Pierwsza nazwa ulicy	Nazwa ulicy z marca 1946	Nazwa ulicy z kwietnia 1946
Ackerstr.	Orna	Traugutta	Traugutta
Adolf Hitler-Str.	Marsz. Stalina	Marszałka Żymierskiego	Marszałkowska
Am Bahndamm	Kolejowa	Żeromskiego	Żeromskiego
Am Pasternack	Kozia	Bart. Głowackiego	Bart. Głowackiego
An dem Katzbach	Kasztanowa	Sobieskiego	Sobieskiego
Bergstr.	Podgórna	Prusa	Prusa
Friedrichstr.	Spokojna	Moniuszki	Moniuszki
Grabenstr.	Grobla	Batorego	Batorego
Grosse Töpferstr	Garncarska	Przemysłowa	Przemysłowa
Grüner Weg	Zielona	Nowowiejskiego	Nowowiejskiego
Heidestr.	Średnia	Paderewskiego	Paderewskiego
Kaiserstr.	Napoleona	Konopnickiej	Konopnickiej
Kirchenstr.	Kościelna	Drzymały	Drzymały
Kleine Töpferstr.	Mała Garncarska	Garncarska	Garncarska
Krummestr.	Krzywa	Grodzka	Grodzka
Lindenstr.	Lipowa	Bol. Chrobrego	Bol. Chrobrego
Magazinstr.	Magazynowa	Partyzancka	Partyzancka
Neustr.	Nowa	Matejki	Matejki
Obramühle	Staromłyńska	Młynarska	Młynarska
Obrastr.	Obra	2-go Lutego	2-go Lutego
Propsteistr.	Bernardynów	Plebańska	Kościelna
Sandstr.	Piaskowa	Roosvelta	Roosvelta
Schulstr.	Szkolna	Sienkiewicza	Sienkiewicza
Seminarstr.	Seminaryjna	Gimnazjalna	Seminaryjna
Steinweg	Kamienna	Armii Polskiej	Wojska Polskiego
Tannenbergstr.	Świerkowa	Grunwaldzka	Grunwaldzka

⁷ Źródło: Archiwum Państwowe w Szczecinie. Oddział w Gorzowie Wielkopolskim, Starostwo Powiatowe Skwierzynskie, sygnatura 768.

Wasserstr.	Wodna	Marcinkowskiego	Marcinkowskiego
Wiesenstr.	Łąkowa	Demokratyczna	Demokratyczna
Wilhelmstr	Ratuszowa	św. Mikołaja	św. Mikołaja
Gartenstr.	Ogrodowa	Ogrodowa	Ogrodowa i 19-Maja

Z neutralnych nazw powstały nazwy o charakterze narodowym, typowe dla polskiego narodu. W dużym stopniu użyto tu nazw pochodzących od nazw osób. Naprawiono błędy w poprzednich tłumaczeniach *Tannenberg* i *Friedrichstraße*. Część nazw sygnalizuje również nowy obraz polityczny – ul. *Demokratyczna*. Można więc stwierdzić, iż nazwy te zostały spolonizowane. Poprzedni etap – pierwszy – był anarodowy, teraz pojawiają się nazwy związane z polskim narodem, jednak niezwiązane z miastem Skwierzyną. Niemieckie ślady zostały usunięte, tak samo jak rosyjskie.

Jedną ulicę podzielono. Fragment ul. *Ogrodowej* przyjął nazwę *19-go Maja*. Tego dnia przekształcono kościół ewangelicki na garnizonowy. Obecnie ulica ta nosi nazwę *9-go Maja*.

Rysunek 1. Akt potwierdzający zmianę nazwy ulicy ogrodowej

Źródło: Archiwum Państwowe w Szczecinie. Oddział w Gorzowie Wielkopolskim, Starostwo Powiatowe Skwierzynskie, sygnatura 768

W 1948 wprowadzono kolejne zmiany⁸:

Tabela 12. Wykaz nazw ulic zmienionych w 1948 r.

Nazwa niemiecka	Pierwsza nazwa polska	Nazwa polska z marca 1946	Nazwa polska z kwietnia 1946	Nazwa polska z 1948
Propsteistr.	ul. Bernardynów	ul. Plebańska	ul. Kościelna	ul. Plebańska
Schulstr.	ul. Szkolna	ul. Sienkiewicza	ul. Sienkiewicza	ul. Czerwonego Krzyża
Seminarstr.	ul. Seminaryjna	ul. Gimnazjalna	ul. Seminaryjna	ul. Gimnazjalna

⁸ Archiwum Państwowe w Szczecinie. Oddział w Gorzowie Wielkopolskim, Powiat Rada Narodowa w Skwierzynie, sygnatura 49.

W 1950 zauważamy kolejne zmiany⁹:

Tabela 13. Wykaz nazw ulic zmienionych w 1950 r.

Nazwa niemiecka	Pierwsza nazwa polska	Nazwa polska z marca 1946	Nazwa polska z kwietnia 1946	Nazwa polska z 1950
Adolf Hitler-Str.	ul. Marsz. Stalina	ul. Marszałka Żymierskiego	ul. Marszałkowska	ul. Obrońców Stalingradu
Bahnhofstr.	ul. Dworcowa			ul. Dworcowa i ul. Wiosny Ludów

Odcinek ulicy *Dworcowej* zmieniono na ul. *Wiosny Ludów*.

Okres powojenny miał na celu polonizację tego regionu, więc również polonizowano nazwy ulic. W następnych latach wprowadzono kolejne modyfikacje w nazwach ulic Skwierzyny, lecz te już nie miały charakteru polonizacji, lecz polityczny. Zawsze, kiedy zmieniał się ustrój, zmieniano nazwy ulic. Po 1989 roku czyszczono nazwy ze śladów ustroju komunistycznego.

Tabela 14. Wykaz nazw ulic zmienionych w 1989 r.

Nazwa niemiecka	Pierwsza nazwa polska	Nazwa polska z marca 1946	Nazwa polska z kwietnia 1946	Nazwa polska z 1950	Nazwa polska z 1989
Adolf Hitler-Str.	ul. Marsz. Stalina	ul. Marszałka Żymierskiego	ul. Marszałkowska	ul. Obrońców Stalingradu	ul. marsz. Piłsudskiego

W kolejnych latach nadal wprowadzano zmiany, np.: Wojska Polskiego na ulicę Waszkiewicza, następnie ją podzielono i odcinek bliżej jednostki wojskowej nazwano ulicą 61. Brygady. Poniżej egzemplifikacja pozostałych zmian:

- ulica Grodzka na ulicę Powstańców Wielkopolskich,
- ulica Młynarska na ulicę Jaskółczą,
- ulica Marcinkowskiego została dołączona do ulicy Mostowej, a ulica św. Mikołaja do Rynku,
- ulica Wilsona na ulicę Armii Krajowej,
- ulica Rybaków na ulicę Niepodległości,
- ulica św. Jana – zlikwidowana,
- ulica Portowa – zlikwidowana,
- ulica Rybacka – zlikwidowana.

Obecnie mamy w Skwierzynie 101 nazw ulic. Nowe nazwy są częściowo neutralne, jak Grzybowa czy Wrzosowa, lecz w dużym stopniu wprowadzono nazwy, odnoszące się do osób ważnych dla polskiego narodu:

⁹ Archiwum Państwowe w Szczecinie. Oddział w Gorzowie Wielkopolskim, Prezydium PRL w Skwierzynie, sygnatura 125.

- ul. Jana III Sobieskiego,
- ul. Jana Pawła II,
- ul. Jana XXIII,
- ul. kard. Stefana Wyszyńskiego.

Zaczęto też nadawać ulicom nazwy pochodzące od osób historycznie związanych ze Skwierzyną, jak Runge – pierwszy powojenny burmistrz Skwierzyny, dr Śmigiełski – lekarz i skwierzynskich pułkowników.

Podsumowanie

Skwierzyna czy Schwerin an der Warthe posiada więcej nazw ulic niż samych ulic. Zmiany wprowadzono z różnych powodów, a więc geograficznych/politycznych (*Frankfurter* na *Landsberg*), polityczno-ideologicznych (zmiana przez nazistów *Post* na *Adolf-Hitler*, zmiany w trakcie ustroju komunistycznego i od 1990), narodowościowych/językowych (tu: wszystkie nowe pierwsze nazwy polskie; sztuczna polonizacja terenu w latach powojennych). Każda zmiana miała swoje podłoże, lecz oddalała miasto od jego historycznych korzeni. Również naród niemiecki jest częścią historii tego miasta, lecz nie zachowano germańskich motywacji nazw ulic. Nowe/obecne nazwy nawiązują znów do historii tego miasta, lecz tylko do historii powojennej.

Bibliografia:

1. Betz W., *Lehnwörter und Lehnprägungen im Vor- und Frühdeutschen*, [in:] *Deutsche Wortgeschichte*, hrsg. F. Maurer und H. Rupp, 3. Auflage, Berlin 1974, s. 135-163.
2. Borowiak P., *Płowdiw w nazwach. Historia i współczesność w toponimii zapisane*, Toruń-Poznań 2011.
3. Borysiak E., *Najnowsze tendencje w polskim współczesnym nazewnictwie miejskim*, [w:] *Z najnowszych tendencji w polskim nazewnictwie*, red. R. Łobodzińska, Oficyna Wydawnicza Leksem, Łask 2005, s. 43-49.
4. Handke K., *Polskie nazewnictwo miejskie*, Warszawa 1992.
5. Kirmiel A., *Skwierzyna - miasto pogranicza. Historia miasta do 1945 roku*, Max Medium Bydgoszcz 2004.

6. Miszeńska B., *Nazwy ulic – signum temporis*, [w:] *Kulturowy aspekt badań geograficznych. Studia teoretyczne i regionalne*, red. E. Orłowska, t. IV, Polskie Towarzystwo Geograficzne – Oddział Wrocławski, Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego, Uniwersytet Wrocławski, Wrocław 2004, s. 145-155.
7. Piitulainen M.L., *Semanttinen ekvivalenssi ja kontrastiivinen analyysi*, [in:] *Antero Niemikorpi, Matkalla kielestä kieleen: juhla kirja Rune Ingon 60-vuotispäiväksi*, Vaasa 1998, s. 162-171.
8. Rozporządzenie Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia 13 grudnia 2012 r. w sprawie wykazu urzędowych nazw miejscowości i ich części (Dz. U. z 2013 r. poz. 200).
9. Skorupska-Raczyńska E., Rutkowska J., *Nazwy ulic w gminach wiejskich regionu gorzowskiego (próba badawcza)*, Zeszyty Naukowe PWSZ w Gorzowie Wielkopolskim 2008, s. 98-103.
10. Stefańczyk W.T., *Kategoria rodzaju i przypadku polskiego rzeczownika. Próba synchronicznej analizy morfologicznej*, Kraków 2007.
11. Wilss W., *Übersetzungswissenschaft. Probleme und Methode*, Stuttgart 1977.

Dokumenty z Archiwum Państwowego w Gorzowie Wielkopolskim:

Akta miasta Skwierzyna, Sygnatura 93.

Strassen u. Häuser Verzeichniss Stadt Schwerin 1944, PL-66-111/0-58.

Spis ulic, [w:] Zatwierdzanie uchwał rad narodowych (niebudżetowe) 66/142/0/11/49.

Starostwo Powiatowe Skwierzyńskie, sygnatura 768.

Powiat Rada Narodowa w Skwierzynie, sygnatura 49.

Prezydium PRL w Skwierzynie, sygnatura 125.

Wykaz ulic, <http://wykaz.iwai.pl/m0935699.html>.

The paper deals with changes in the street names of Schwerin an der Warthe/Skwierzyna

Abstract

The first step of the analysis was a semantic classification of German street names as it was thought that the semantics affected the process of changes in the names of streets. The analysis showed that some of the street names were translated, the greater part, however, was completely changed. The process of new naming was one of the measures of Polonization of the areas. Most street names in Skwierzyna were cleared of any German traces. Even the street names of a neutral character were translated barely in 50 per cent.

Keywords: street names, Polonization, Skwierzyna, Schwerin an der Warthe